TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 21365
Tarih : 17.11.2026

10/5103

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hakkâri'de küçük esnafın ekonomik sorunlarının, artan maliyetler ve borç yükünün, sınır ticaretinin önündeki idari ve fiziki engellerin, Esendere, Üzümlü ve Derecik sınır kapılarının yetersiz kapasitesinin ve gümrük uygulamalarından kaynaklanan mağduriyetlerin bütünlüklü biçimde araştırılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra genç işsizliğinin ve kadınların ekonomik yaşama katılımının önündeki engellerin, yerel üretim ve kooperatifçiliğin geliştirilmesinin, tarım ve hayvancılığın desteklenmesinin ve kamu yatırımlarının yerel ekonomiye katkısının ortaya çıkarılması önem taşımaktadır. Çocukların eğitim hakkından koparılarak işçileştirilmesine yol açan MESEM uygulamalarının sona erdirilmesi veya çocuk işçiliğine zemin hazırlayan yapısının köklü biçimde değiştirilmesi; çocukların örgün eğitime dönüşünün ve kamusal, ücretsiz, okul merkezli mesleki eğitimin güvence altına alınması da bu kapsamda ele alınmalıdır. Hakkâri'nin ekonomik potansiyelinin yerel halkın refahına ve istihdamına dönüştürülmesi, kadın emeğinin güçlendirilmesi ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik çözüm politikalarının belirlenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Anayasa'nın 98'inci İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

GEREKÇE

Hakkâri'nin ekonomik sorunları, yalnızca esnafın bilançosuna ya da yatırım eksikliğine indirgenemeyecek; bölgesel eşitsizlik, emek, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, gençlerin geleceği ve demokratik yerel kalkınma başlıklarıyla birlikte ele alınması gereken yapısal bir meseledir. Sınır coğrafyasında bulunmasına rağmen sınır ticaretinin yarattığı değerin yerel üreticiye, küçük esnafa ve emekçilere yeterince ulaşmaması; ulaşım ve lojistik maliyetlerinin yüksekliği, kamusal yatırımların yetersizliği ve ticaretin idari belirsizliklerle sınırlandırılması, ilimizin ekonomik potansiyeli ile halkın gündelik yaşamı arasındaki mesafeyi büyütmektedir.

Hakkâri Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği raporuna göre 2026'nın ilk dokuz ayında 180 esnaf işletmesini kapatmıştır. Bu veri, tek başına dahi küçük işletmelerin daralan alım gücü, artan kira ve girdi maliyetleri, yüksek faiz, vergi ve SGK borçları karşısındaki kırılganlığını göstermektedir. Vergi denetimlerinin ölçülü, şeffaf ve hukuki güvencelere uygun yürütülmesi; borçların ödeme kapasitesine göre uzun vadeli yapılandırılması; Bağ-Kur prim günlerinin 7.200'e eşitlenmesi ve geçmişte fiilen esnaflık yaptığı vergi/oda kayıtlarıyla kanıtlananların tescil mağduriyetlerinin giderilmesi sosyal güvenlik adaletinin gereğidir. Zincir marketlerin plansız yaygınlaşması karşısında küçük esnafın korunması, yerel tedarik ve kooperatifçiliğin desteklenmesi; ticari kira yükünü azaltacak kamusal desteklerin geliştirilmesi de yerel ekonominin sürekliliği açısından zorunludur.

Sınır kapıları bu tablonun merkezindedir. Ticaret Bakanlığının 2024 tarihli yanıtında Esendere'nin 2023'te yaklaşık 60 bin TIR'a hizmet verdiği; Üzümlü'nün yolcu işlemleriyle sınırlı olduğu, Derecik'in ise geçici tesislerde yaya yolcu geçişiyle çalıştığı bildirilmiştir. Bakanlığın 2025 tarihli İran sunumu Esendere'de günlük 150-200 TIR giriş-çıkışı bulunduğunu kaydetmiştir. Buna karşın bu kapasitenin Hakkâri esnafına, üreticisine ve istihdamına ne ölçüde yansıdığı belirsizdir. Üç kapının araç ve ticari yük geçişine uygun altyapı, öngörülebilir çalışma saatleri, hızlı ve yeknesak gümrük işlemleri, şeffaf eşya muhafazası ve etkili itiraz mekanizmalarıyla işler kılınması gerekir. Faturalı mallara el konulması, iade kararlarına rağmen mükerrer işlem yapılması ve gümrük depolarında eşyanın akıbetine ilişkin iddialar, hukuki güvenlik ve ticari güven bakımından açıklığa kavuşturulmalıdır. Gençlerin geleceği, ucuz işgücü olarak çalışma yaşamına sürülmelerine değil, nitelikli ve özgürleştirici eğitime dayanmalıdır. MESEM adı altında çocukların işçileştirilmesine, iş cinayetleri ve sömürü risklerine açık biçimde çalıştırılmasına karşıyız.

Mesleki eğitim; okul merkezli, kamusal, ücretsiz, güvenli ve çocuğun eğitim hakkını önceleyen bir sistem olarak kurulmalıdır. Çocukların işyerlerine yönlendirilmesini teşvik eden destekler değil, çocuk işçiliğini önleyen sosyal koruma, aile desteği ve etkin denetim politikaları geliştirilmelidir.

Hakkâri'ye özgü kalkınma yaklaşımı; merkezî idarenin tek taraflı yatırım listeleriyle değil, demokratik yerel yönetimler, meslek örgütleri, kadın emeği örgütleri, üreticiler, gençler ve halkın katılımıyla oluşturulmalıdır. Ulaşım ve depolama altyapısı güçlendirilmeli; küçükbaş hayvancılık, aile işletmeleri, süt ve et işleme, yöresel ürünler, ekolojik turizm ve kış turizmi desteklenmelidir. Kamu alımlarında yerel işletmelerin mevzuata uygun katılımı ve yerel değerin kentte kalması sağlanmalıdır. Bu yaklaşım, kentin yalnızca büyüme oranlarına göre

değil; istihdamın niteliği, kadınların gelir ve karar süreçlerine katılımı, gençlerin eğitimde kalması, çocukların korunması, kooperatiflerin güçlenmesi ve yerel üretimin ekolojik sınırlar içinde sürdürülmesi ölçütleriyle değerlendirilmesini gerektirir. Sınırın güvenlik eksenli yönetimi ile ekonomik ve toplumsal yaşamın ihtiyaçları arasındaki gerilim de demokratik katılım ve komşu halklarla karşılıklı yarara dayalı ticaret ilkeleri çerçevesinde ele alınmalıdır. Teşviklerin kime, hangi koşulla, ne kadar süreyle verildiği ve kaç nitelikli istihdam yarattığı kamuoyuna açık olmalıdır.

Hakkâri'de yaşanan ekonomik ve sosyal sorunların, sınır ticaretinin önündeki engellerin ve bölgesel kalkınmayı sınırlandıran yapısal nedenlerin bütünlüklü biçimde araştırılması, çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TİRYAKİ	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
11	SEVİLAY ÇELENK	DİYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13			
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	